

Fair Trade Poznań 2013: Sprawiedliwy handel i etyczna konsumpcja

13 maja 2013 roku na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu odbyło się seminarium *Fair Trade Poznań*, zorganizowane przez Instytut Filozofii UAM, Polskie Stowarzyszenie Sprawiedliwego Handlu (PSHH) oraz English Club.

Dyskusję otworzył prezes PSSH Wojciech Zięba, który wprowadził słuchaczy w tematykę zrównoważonego rozwoju, sprawiedliwości społecznej i tytułowego sprawiedliwego handlu.

Kolejnym referentem był dr Andrzej W. Nowak, który w trakcie wystąpienia pt. „Rozwój zależny i przemoc strukturalna” starał się odpowiedzieć na pytanie: „Czy relacje handlowe mogą być w ogóle *fair*? Czy możemy cofnąć zatem historycznie ugruntowaną niesprawiedliwość naszych globalnych relacji?” Uświadamiał, że w niesprawiedliwym handlu w jakiś sposób uczestniczy każdy z nas.

Dr Paweł Mazur nakreślił „Relację między prawem a sprawiedliwym handlem”. Przedstawił sytuację prawną konsumenta w relacjach handlowych.

Kolejnym prelegentem był dr Mateusz Bonecki, który omówił założenia paradygmatu „Społecznej odpowiedzialności korporacji”.

Na kontekst edukacyjny omawianego zagadnienia wskazali z kolei Tomasz Chudziński i Marek Jankowski w referacie pt. „Szkoła, demokracja, sprawiedliwość”. W nawiązaniu do tego dr hab. prof. UAM Ewa Nowak przedstawiła strategię rozwojową szkolnictwa wyższego, wskazując techniczne możliwości promowania sprawiedliwego handlu oraz odpowiedzialnej konsumpcji.

Prof. dr hab. Katarzyna Żukrowska, odpowiadając na pytanie: „Sprawiedliwy Handel – czy to możliwe?” omówiła dobre praktyki w odniesieniu do relacji handlowych na świecie.

W podobnym duchu wypowiedział się Tadeusz Makulski, który przywołał przykłady kampanii promujących sprawiedliwy handel: Fair Trade Towns oraz Fair Trade Schools.

Dwa ostatnie wystąpienia ponownie zwróciły uwagę słuchaczy na edukację w zakresie wartości konstytuujących sprawiedliwy handel. Krystian Karcz w referacie „Edukacja globalna na rzecz etycznej konsumpcji w praktyce szkolnej” wskazał na możliwości realizacji idei etycznej konsumpcji, jakie wynikają ze szkolnej Podstawy Programowej. Natomiast Joanna Powalowska zaprezentowała uczestnikom konferencji przewodnik dla nauczycieli pt.: „Sprawiedliwy Handel. Zrównoważony rozwój”, który powstał przy współpracy English Club z PSSH.

Podczas seminarium referenci zgodnie przyjęli, że handel i konsumpcja są kwestiami podlegającymi kwalifikacji etycznej. Ocenie moralnej podlegają zarówno sposoby funkcjonowania przedsiębiorstw, jak i decyzje konsumenckie.

Uczestnicy spotkania sporo uwagi poświęcili kwestii kształcenia potencjalnych konsumentów w zakresie standardów etycznej konsumpcji. W dyskusji odnoszono się m.in. do zasad etycznej konsumpcji zaproponowanych przez Petera Singera i Jima Masona, takich jak¹:

Jawność, która oznacza, że konsumenci mają prawo wiedzieć, w jaki sposób produkowana jest żywność. Wiedza na temat procesu produkcji zmniejsza ryzyko wystąpienia nieetycznych praktyk, jak i zwiększa prawdopodobieństwo, że konsument dokona świadomego, dobrowolnego i odpowiedzialnego wyboru.

Sprawiedliwość, która oznacza, że producenci żywności nie powinni przerzucać kosztów produkcji na innych. Cena danego dobra konsumpcyjnego powinna odzwierciedlać koszty jej produkcji, zaś konsumenci mogą zdecydować, czy są gotowi tę cenę zapłacić. Jeśli nikt nie zdecydowałby się ponieść tych kosztów, oznaczałoby to, że rynek przesądził o zaprzestaniu produkcji danego produktu. Niskie ceny produktów zwykle implikują niższe zarobki dla pracowników, gorsze traktowanie zwierząt hodowlanych oraz degradację środowiska naturalnego.

¹ Peter Singer, Jim Mason, *Etyka a to, co jemy*, przeł. E. de Lazari, Warszawa 2012, s. 413-415.

Ludzkie uczucia wobec zwierząt. Powinniśmy unikać zadawania zwierzętom bólu i cierpienia. W związku z tym producenci wyrobów mięsnych powinni unikać nieodpowiedzialnej hodowli narażającej zwierzęta na zbędne cierpienie. Natomiast my, konsumenci powinniśmy czuć się zobowiązani do dezaprobaty takich praktyk, czyli zaniechania kupowania mięsa pochodzącego z hodowli niespełniającej standardów etycznych.

Zasada społecznej odpowiedzialności, która oznacza m.in., że pracownicy powinni mieć zagwarantowane godne warunki pracy. Podczas seminarium wielokrotnie podkreślano, że każdy człowiek ma prawo do godnej pracy. Niestety, ludzie, dzięki którym konsumenci mogą cieszyć się smakiem kawy, herbaty bananów czy czekolady, często otrzymują wynagrodzenie, które nie wystarcza nawet na zaspokojenie podstawowych potrzeb. Przykładowo, duże plantacje kawy, bananów czy trzciny cukrowej są kontrolowane przez międzynarodowe korporacje lub zdominowane przez długi łańcuch pośredników, co często zmusza drobnych wytwórców do sprzedawania swoich produktów po zaniżonych cenach ze względu na utrudniony dostęp do rynków zbytu i braku potencjału wytwórczego. Nadal też do pracy przy produkcji dóbr konsumpcyjnych, z których na co dzień korzystamy, wykorzystywane są dzieci.

Uwzględnienie podstawowych potrzeb, jak ochrona życia i zdrowia.

Konieczność zaspokojenia podstawowych potrzeb związanych z zachowaniem życia i zdrowia usprawiedliwia naruszenie niektórych standardów etycznych. Zasada wyczuła na sytuacje wyjątkowe, gdy uzasadnionym jest odstępnie od zasady moralnej, która zasadniczo, w tzw. normalnych okolicznościach, obowiązuje i powinna być respektowana.

Seminarium zakończyło się zapowiedzią dalszej współpracy między Instytutem Filozofii UAM, Polskim Stowarzyszeniem Sprawiedliwego Handlu oraz organizacją *English Club*. Przyszłe projekty będą dotyczyć m. in. wydania kolejnego przewodnika dla nauczycieli (tym razem dla szkoły podstawowej), przygotowania wspólnych publikacji naukowych na temat sprawiedliwego handlu oraz organizacji kolejnych dyskusji poświęconych temu tematowi.

Krystian Karcz